Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausunto eduskunnan talousvaliokunnalle 13.09.2018

Asia: U 45/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä (omien varojen täytäntöönpanoasetus); 4.) ehdotus neuvoston asetukseksi yhteiseen yhdistettyyn yhteisöveropohjaan, Euroopan unionin päästökauppajärjestelmään ja kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä (omien varojen käyttöönasettamisasetus); 5.) ehdotus neuvoston asetukseksi arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta yhdenmukaisesta kantomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY, Euratom) N:o 1553/89 muuttamiseksi (ALV-omien varojen asetus) sekä; 6.) ehdotus Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta (toimielinten sopimus talousarvioyhteistyöstä)

Tiedonanto, sopimusehdotus ja lainsäädäntöehdotukset yhdessä muodostavat komission ehdotuksen vuosia 2021—2027 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi. Sen yksityiskohdat täydentyvät komission antamilla eri politiikka-aloja koskevilla lainsäädäntöehdotuksilla. Edellä mainitut komission rahoituskehystä koskevat ehdotukset ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Ehdotukset esitetään kyseisten asiakirjojen keskinäisen johdonmukaisuuden vahvistamiseksi yhdessä ja ehdotukset käsitellään samassa valtioneuvoston U-kirjelmässä.

Rahoituskehysehdotus sisältää seitsemän otsaketta, joista osa liittyy Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan. Alla tiivistettynä STM:n toimialaan kuuluvat keskeiset näkökulmat otsakkeittain:

Otsake 1: Sisämarkkinat, innovointi ja digitaalitalous

Otsakkeen sitoumusmäärärahoiksi komissio ehdottaa kaikkiaan noin 166 miljardia euroa, jolloin osuus sitoumusten kokonaismäärästä olisi vajaa 15 prosenttia. Otsakkeen suurin yksittäinen ohjelma on tutkimuksen ja innovoinnin ohjelma Horisontti Eurooppa, joka kattaa yli puolet koko otsakkeen määrärahoista (86 miljardia). Osana Horisontti Eurooppa – ohjelmaa tuetaan myös STM:n hallinnonalaan liittyvää tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa.

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

STM osaltaan ja yhteistyössä erityisesti TEM:n ja OKM:n kanssa toimii aktiivisesti Suomen mahdollisen korkean saannon varmistamiseksi Horisontti Euroopasta. Tämä tapahtuu vaikuttamalla proaktiivisesti esimerkiksi puiteohjelmien sisältöön sidosryhmissä ja komiteoissa EU-tasolla ja vahvistaen siten sosiaali- ja terveysalan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kansainvälistä houkuttelevuutta ja kasvupotentiaalia.

STM pyrkii myötävaikuttamaan, että Horisontti Eurooppa –ohjelman Terveys-klusteriin sisällytettäisiin myös työ- ja toimintakyky ja työllistyminen, sillä ne luovat edellytykset eurooppalaiselle hyvinvoinnille ja kansalaisten osallisuudelle. Väestön ikääntyminen ja työn murroksesta syntyvät osaamishaasteet koettelevat jäsenvaltioiden sosiaalista ja taloudellista kantokykyä. Eurooppa tarvitsee innovatiivista lähestymistapaa osallistumismahdollisuuksien, työllistymiskyvykkyyden sekä kestävän kehityksen takaamiseksi siten, että kaikilla eurooppalaisilla olisi tasavertaiset edellytykset hyvään elämään kestävällä pohjalla/sosiaalisesti kestävään elämään. (ja että yrityksillä on osaavia ja työkykyisiä työtekijöitä).

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Horisontti Eurooppa -ohjelman avulla vahvistetaan yhdessä muiden rahoitusvälineiden kanssa eurooppalaista kilpailukykyä tehostamalla eri rahoitusvälinalueiden välisiä synergioita.

Otsake 2: Yhteenkuuluvuus ja arvot

Otsakkeen sitoumusmäärärahat ovat 392 mrd. euroa koko kehyskaudelle eli 34,6 % komission ehdottamasta kokonaissitoumusten tasosta. Suomen koheesiopolitiikan määrärahat koostuvat Euroopan aluekehitysrahaston ja Euroopan sosiaalirahaston tuesta.

Uudistetun Euroopan sosiaalirahasto ESR+-ohjelman kokonaismäärärahoiksi ehdotetaan noin 89,7 miljardia euroa, josta noin 1 miljardia euroa ehdotetaan kohdistettavaksi terveydenhuollon sekä työllisyyden ja sosiaalisen innovoinnin erityistoimiin.

Valtioneuvosto katsoo, että Komission ehdotukset varojen suuntaamisesta EU:n globaalille kilpailukyvylle tärkeisiin kestävän kasvun toimiin, kuten digitaaliseen muutokseen, innovointiin, vähähiiliseen talouteen siirtymiseen ja kiertotaloutta tukeviin toimiin sekä työllisyyden, osaamisen ja sosiaalisen osallisuuden tukemiseen ovat kannatettavia.

Työllisyyttä, osaamista ja sosiaalista osallisuutta edistävän rahoituksen avulla voidaan tukea valmiuksia vastata meneillään oleviin yhteiskunnan ja työelämän nopeisiin muutoksiin sekä edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa työelämässä. On hyvä, että ehdotuksessa kiinnitetään huomiota nuoriin ja työmarkkinoilla heikossa asemassa oleviin ryhmiin sekä nostetaan esiin ESR+:n merkitys maahanmuuttajien kotouttamisessa ja vähävaraisten henkilöiden aineellisen puutteen torjumisessa. Suomi pitää liikkuvuuden edistämistä ESR+:n avulla tärkeänä ja muun muassa painottaa jatkuvuuden merkitystä tilanteessa, jossa ESR:n ja EaSI:n panostus liikkuvuuden edistämiseen on ollut olennainen jäsenmaille.

Jäsenvaltion vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen on keskeistä myös ESR+:n Terveys-ohjelmaosiossa, jota komissio hallinnoi. Sen liittäminen osaksi Euroopan sosiaalirahasto plussan kokonaisuutta avaa synergiamahdollisuuksia sosiaalisen osallisuuden, työllisyyden ja sosiaalisten innovaatioiden kanssa ja tukee hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen ja työllisyyden edistämisen tavoitteita koko unionissa.

ESR+ tukee politiikkoja ja tavoitteita, joilla pyritään edistämään täystyöllisyyttä, työpaikkojen laatua ja tuottavuutta, maantieteellistä ja ammatillista liikkuvuutta Unionin sisällä. Ohjelma tukee koulutusta,

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

osaamista, sekä pyrkii parantamaan koulutusjärjestelmiä sekä edistämään sosiaalista osallisuutta ja terveyttä. Sillä autetaan ihmisiä saamaan parempia työpaikkoja täydennys- ja uudelleenkoulutuksen avulla, varmistetaan oikeudenmukaisemmat työmahdollisuudet kaikille EU:n kansalaisille ja edistetään sosiaalista osallisuutta ja terveyttä.

Kaikkien ohjelmien tulee kaikissa vaiheissa edistää miesten ja naisten tasa-arvoa sekä yhtäläisiä mahdollisuuksia. ESR+ asetus jatkaa komission tasa-arvon kaksoisstrategiaa ja sisältää sekä erillisen tasa-arvotavoitteen että velvoitteen valtavirtaistaa sukupuolten tasa-arvo. Ehdotetussa tasa-arvotavoitteessa on mainittu naisten työelämä-osallisuuden edistäminen, työn ja perheen yhteensovittaminen (sisältäen lasten päivähoitoon pääsy), terveellisen työympäristön edistäminen, työelämän muutosten huomioiminen sekä aktiivisen ja terveen ikääntyminen. Lisäksi jäsenvaltioiden edellytetään tekevän kansallisen strategisen raamiohjelman ja toimeenpanosuunnitelman tasa-arvotavoitteista ohjelmatyössään. ESR+:aa toteutetaan sekä jaetun hallinnon että komission suoran ja välillisen hallinnon periaatteella.

Euroopan sosiaalirahasto+ tukee Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. ja sovitetaan jatkossa lähemmin yhteen talouspolitiikan EU-ohjausjakson kanssa.

Valtioneuvosto tarkentaa myöhemmässä vaiheessa kantaansa rahasto-ohjelmien sisällöllisiin painotuksiin.

Mahdolliset lisätiedustelut:

Erityisasiantuntija Antti Hautaniemi; antti.hautaniemi@stm.fi; p. 02951 63462